

EMPATIA

Zestawienie bibliograficzne w wyborze

WYDAWNICTWA ZWARTE

(Książki dostępne w Bibliotece Pedagogicznej w Piotrkowie Trybunalskim i/lub jej Filiach)

BRAŃKA Zofia, ROZENBAJGER Małgorzata : *Empatia jako wyznacznik adekwatnego funkcjonowania dzieci niepełnosprawnych w roli ucznia i ich nauczania w systemie integracyjnym* // W: *Podmioty opieki i wychowania* / red. Zofia Brańka. – Kraków : Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2002

DAVIS Mark H. : *Empatia : o umiejętności współodczuwania* / tł. [z ang.] Jolanta Kubiak. – Gdańsk : GWP, 1999

DZIEWIECKI Marek : *Psychologia porozumiewania się*. – Kielce : Wydawnictwo "JEDNOŚĆ", 2000

GASIULOWA Anna : *Wrażliwość empatyczna dzieci z dysfunkcją narządu ruchu a ich środowisko rodzinne*. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uczelniane WSP, 1993

KONOPCZYŃSKI Marek : *Twórcza resocjalizacja : wybrane metody pomocy dzieciom i młodzieży*. – [Warszawa] : Ministerstwo Edukacji Narodowej : Editions Spotkania, cop. 1996

POTEMPSKA Elżbieta, SOBIESKA-SZOSTAKIEWICZ Grażyna : *Rozwój empatii i kompetencji społecznych : program wychowawczo-terapeutyczny*. – Warszawa : Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2003

PSYCHOLOGIA wychowawcza stosowana : wybrane zagadnienia / red. Zbigniew Bronisław Gaś. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1995

REMBOWSKI Józef : *Empatia : studium psychologiczne*. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1989

WILCZEK-RUŻYCKA Ewa : *Empatia i jej rozwój u osób pomagających*. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, cop. 2002

WOJCISZKE Bogdan : *Psychologia miłości : intymność, namiętność, zaangażowanie*. – Wyd. 4. – Gdańsk : GWP, 1998

ARTYKUŁY Z CZASOPISM

(Artykuły dostępne w Czytelnicy Biblioteki Pedagogicznej i/lub Jej Filiach)

AUGUSTYNIAK-BRĄGIEL Elżbieta : *Umiejętność słuchania w pracy doradcy zawodowego* // Edukacja Dorosłych. – 1998, nr 2, s. 78-83

BRUDNIK Maria : *Warsztat pracy nauczycielek i nauczycieli wychowania fizycznego o zróżnicowanym poziomie empatii* // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. – 2003, [nr] 12, s. 26-32

Próba uzyskania odpowiedzi czy poziom empatii pedagoga modyfikuje warsztat pracy nauczycielek i nauczycieli wychowania fizycznego.

CHMIEL Agnieszka : *Kształtowanie umiejętności komunikacyjnych uczniów* // Kwartalnik Edukacyjny. – 2004, nr 2, s. 66-81

Artykuł prezentuje wybrane programy i podręczniki ułatwiające nauczycielom kształtowanie wskazanych przez podstawę programową umiejętności kluczowych takich jak: komunikacja interpersonalna, praca w grupie i rozwiązywanie problemów w sposób twórczy.

- DZIEWIECKI Marek : *Empatia a wychowanie*. – Bibliogr. // *Wychowawca*. – 2003, nr 5, s. 8-9
- DZIEWIECKI Marek : *Empatia, czyli sztuka słuchania* // *Katecheta*. – 2000, nr 11, s. 6-14
- GIRYŃSKI Andrzej : *Nastawienie empatyczne a poziom wrażliwości moralnej dzieci lekko upośledzonych umysłowo* // *Kultura i Edukacja*. – 1993, nr 2, s. 103-112
Badania dotyczyły różnic i relacji między dziećmi upośledzonymi umysłowo i ich rówieśnikami o prawidłowym rozwoju intelektualnym w zakresie ujawnionego poziomu empatii.
- GOLIŃSKA Lucyna : *Zrozum : boli mnie to, że cię krzywdzę* // *Charaktery*. – 2001, nr 5, s. 33
Empatia narzędziem manipulacji.
- GORZELNA Joanna : *Dlaczego akceptować?* // *Edukacja i Dialog*. – 1999, nr 5, s. 20-22
Jak młodzież pojmuje akceptację.
- HAMER Hanna : *Empatia w kilku odsłonach* // *Psychologia w Szkole*. – 2004, nr 1, s. 63-70
Różne koncepcje empatii.
- JAŁOCHO Małgorzata : *Związki a rozwój emocjonalny* // *Remedium*. – 1998, nr 1, s. 8-9
- JANOWSKA Janina : *Psychologia humanistyczna w psychopedagogicznym kształceniu nauczycieli* // *Nowa Szkoła*. – 1995, nr 8, s. 14-16
- JĄDER Mariola : *Jak rozmawiamy ze sobą* // *Wychowanie w Przedszkolu*. – 1997, nr 10, s. 625-630
Zestaw zabaw budzących empatię.
- KĘPKA-WASYŁÓW Mira : *Jak rozmawiać : kiedy uczeń ma kłopoty* // *Gazeta Szkolna*. – 2001, nr 1, s. 17
Język empatyczny, aktywne słuchanie i pomoc.
- KLIŚ M., KOSSEWSKA J. : *Zdolność do empatii u nauczycieli i studentów* // *Psychologia Wychowawcza*. – 1993, nr 2, s. 133-143
- KONIK Mariola : *Zdolności empatyczne dzieci w wieku wczesnoszkolnym*. – Bibliogr. // *Wychowawca*. – 2004, nr 3, s. 5-7
Empatia u dziecka. Edukacja empatyczna.
- KOSSEWSKA Joanna : *Znaczenie cech temperamentalnych i empatii w percepcji muzyki* // *Wychowanie na Co Dzień*. – 1995, nr 4/5, s. 12-16
- KOZA Ewa : *Wrażliwość empatyczna dzieci z przedszkolnych oddziałów integracyjnych*. – Bibliogr. // *Kwartalnik Pedagogiczny*. – 2002, nr 2, s. [87]-92
- KOZA Ewa : *Wrażliwość empatyczna dzieci z przedszkolnych oddziałów integracyjnych* // *Wychowanie na Co Dzień*. – 2001, nr 10/11, s. 35-37
- KRÓLAK Elżbieta : *Asertywność empatyczna* // *Remedium*. – 1997, nr 5, s. 30
- KUKOROWSKA Paulina : *Praca w modelu współpracy. [Cz.] 2* // *Edukacja i Dialog*. – 2003, nr 6, s. 45-49
- KWIATKOWSKI Piotr : *Rola empatii w zawodzie nauczyciela – wychowawcy* // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. – 2002, nr 6, s. 56-58
- LEWICKA Agnieszka : *Pacjent – empatyczny czy agresywny opiekun prawa?* – Bibliogr. // *Opieka, Wychowanie, Terapia*. – 2002, nr 1, s. 39-42
Wyniki badań.
- LEWICKA Agnieszka : *Rodzic terapeutą* // *Grupa i Zabawa*. – 2002, nr 1/2, s. 59-61
Ćwiczenia dla rodziców rozwijających zdolności empatyczne.
- LEWICKA Agnieszka : *Rola empatii w życiu człowieka* // *Grupa i Zabawa*. – 2002, nr 1/2, s. 9-10

- ŁEBKOWSKA Anna : *Empatia i stereotyp w prozie współczesnej – wzajemne uwikłania* // Ruch Literacki. – 2003, z. 1, s. [61]-76
- ŁUKASIK Izabela : *FAUSTLOS – program przeciw agresji* // Edukacja i Dialog. – 1998, nr 1, s. 38-42
Założeniem programowym FAUSTLOS jest rozwijanie zdolności empatii, kompetencji w radzeniu sobie ze złością, gniewem, frustracją.
- MELLIBRUDA Jerzy : *Ból i strach we wzajemnych kontaktach między rodzicami i dziećmi : czy możliwa jest profilaktyka krzywdzenia dzieci? : [materiały z konferencji]* // Niebieska Linia. – 2000, nr 6, s. 3-6
- MICHALSKA Bronisława : *Kiedy i jak mówić dzieciom o uczuciach?* // Wychowanie w Przedszkolu. -- 2001, nr 1, s. 30-32
- MUSZKIETA Radosław : *Czynności kontrolno-oceniające i przejawy zachowań empatycznych u nauczycieli na lekcjach wf.* – Bibliogr. // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne. – 2004, [nr] 1, s. 18-22
Analiza na podstawie badań przeprowadzonych wśród kilkuset nauczycieli wychowania fizycznego szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich z Poznania.
- OLEŚ Piotr : *Ja o różnych obliczach* // Charaktery. – 1997, nr 10, s. 18-19
- OSIŃSKI Jerzy : *Jak Samarytanin Samarytaninowi* // Charaktery. – 2001, nr 5, s. 16-18
Skąd się biorą altruści.
- PIETKIEWICZ Barbara : *Lub i daj się lubić : społeczeństwo : życie uczuciowe* // Polityka. – 2003, nr 9, s. 82-84
- PIETRZYKOWSKA Lilla : *Propozycje literatury wspierającej : zestawienie bibliograficzne* // Biblioteka w Szkole. – 2005, [nr] 2, s. 29-31
- RACZKOWSKA-MURASZKO Marta : *Czy jestem skazana na rozwój? : (rozważania na temat empatii i przeżywania)* // Gestalt. – 2003, [nr] 2/3, s. 46-48
- REMBOWSKI Józef : *Empatia jako przedmiot badań w psychologii rodziny* // Problemy Rodziny. – 1990, nr 1, s. 17-23
- REMBOWSKI Józef : *Wrażliwość empatyczna małych dzieci* // Problemy Rodziny. – 1995, nr 1, s. 29-31
- ROKICKA B. : *W trosce o rozwój empatii wychowanków : (domów dziecka)* // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. – 1990, nr 8, s. 304-305
- SAJDERA Jolanta : *Nauczanie nieformalne : tutoring jako jedna z form strategii edukacyjnej nauczyciela* // Nowa Szkoła. – 2005, nr 4, s. 23-26
- SEKUTOWSKA Marzena : *Oslabić lęk, przełamać samotność* // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. – 1997, nr 7, s. 28-29
Ćwiczenia adaptacyjne, integracyjne, empatia, komunikowanie się, asertywność.
- SIEK Stanisław : *Analiza osobowości nauczycieli szkół specjalnych* // Szkoła Specjalna. – 2000, nr 1, s. 19-22
Badania dotyczyły struktury potrzeb psychicznych poziomu empatii, lęku i obciążenie stresem.
- SITARCZYK Małgorzata, WANIEWSKI Andrzej : *Empatia a zadowolenie z małżeństwa.* – Bibliogr. // Małżeństwo i Rodzina. – 2002, nr 3, s. [28]-32
Badania, mające na celu ocenę czy istnieje zależność między poziomem empatii u współmałżonków a ich poczuciem subiektywnego zadowolenia z małżeństwa.
- SITARCZYK Małgorzata, WANIEWSKI Andrzej : *Rola empatii w małżeństwie* // Małżeństwo i Rodzina. – 2002, nr 2, s. [23]-27

- SKORNY Z. : *Empatia a działalność wychowawcza* // *Życie Szkoły*. – 1991, nr 9, s. 538-541
- SOKÓŁ-JEDLIŃSKA Jolanta : *Słuchanie całą osobą* // *Charaktery*. – 2004, nr 3, s. 14-16
Empatyczne słuchanie drugiej osoby.
- STASIAK Teresa : *Opis i analiza przypadku : uwrażliwienie dzieci na potrzeby ludzi i zwierząt* // *Lider*. – 2004, nr 9, s. 17
- SUCHAROWA H. : *Znaczenie empatii w pracy reedukatora* // *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*. – 1990, nr 8, s. 313-315
- SZTANDER Wanda : *Zrozumieć – jak to łatwo powiedzieć* // *Charaktery*. – 2004, nr 3, s. 8-13
- TARACHA Marta : *Kompetencje społeczne* // *Remedium*. – 2001, nr 12, s. 20-21
- WICZKOWSKI Krzysztof : *O empatii w szkole* // *Szkoła Zawodowa*. – 1994, nr 4, s. 2-6
- WITALEWSKA Henryka : *W anioły przerobić? – bez budowania kultury uczuć nie przeciwstawimy się agresji* // *Głos Nauczycielski*. – 1997, nr 8, s. 5
- WOJDA Elżbieta : *Dobry nauczyciel* // *Edukacja i Dialog*. – 2001, nr 8, s. 9-11
Cechy, które powinny charakteryzować dobrego nauczyciela: intuicja, empatia, wiedza fachowa, opanowanie, życzliwość, poprawność językowa.
- ZAREMBA Małgorzata : *Empatia : zestawienie tematyczne* // *Biblioteka w Szkole*. – 1999, nr 5, s. 26

SCENARIUSZE ZAJĘĆ

- DOPIERAŁA Alicja : *Drama w wychowaniu resocjalizującym – na przykładzie zajęć z osadzonymi w warszawskim Areszcie Śledczym*. – Bibliogr. // *Drama*. – 2002/2003, z. 42, s. 9-13
Zajęcia dramatyczne mające na celu kształtowanie postaw empatycznych.
- EMPATIA – umiejętność potrzebna w życiu* / oprac. Bożena Sendecka // *Gazeta Szkolna*. – 2003, nr 19, s. 19
Propozycje lekcji wychowawczej w klasie V poświęconej rozwijaniu empatii.
- GAWRYŁOW Grażyna : *A przecież mogło być inaczej... : scenariusz zajęć w gimnazjum*. – Bibliogr. // *Wszystko dla Szkoły*. – 2000, nr 5, s. 20-21
Kształtowanie wrażliwości empatii.
- GAWRYŁOW Grażyna : *Każdy jest inny, ale łączy nas wiele* // *Wszystko dla Szkoły*. – 2000, nr 5, s. 20
Scenariusz zajęć w szkole podstawowej mających na celu kształtowanie tolerancji, wrażliwości, empatii.
- KLENIUK Elżbieta : *Scenariusze lekcji sztuki dla gimnazjum. – (Scenariusze nagrodzone w konkursie pt. „Jak integruję problematykę ekologiczną z moim przedmiotem?”)* // *Aura*. – 2002, [nr] 11, dod. „Prace Konkursowe” nr 12, s. 3-4
- MALON Krystyna : *Rozpoznajemy i rozumiemy własne i cudze uczucia*. – Bibliogr. // *Wszystko dla Szkoły*. – 2002, nr 1, s. 19-20
Scenariusz zajęć mający na celu rozwijanie empatii i wzmacnianie więzi koleżeńskich.
- SIEWIERSKA Danuta : *Realizacja elementów profilaktycznych programu autorskiego „Andrus” w klasie I* // *Nauczanie Początkowe : kształcenie zintegrowane*. – 2002/2003, nr 1, s. 54-59
Zajęcia socjoterapeutyczne.
- STRYJEK Jarosław : *Drama w resocjalizacji dzieci i młodzieży* // *Drama*. – 1993, nr 7, s. 12-14
Scenariusz zajęć kształtujących empatię i umiejętności zwerbalizowania emocji.

WÓJCIK Małgorzata : *Temat : Zrozumieć drugiego człowieka... : o dziecku autystycznym...* //
Drama. – 2001, z. 38, s. 12-14
Scenariusz zajęć dla uczniów klasy V.

**WIĘCEJ TEMATYCZNYCH ZESTAWIEŃ BIBLIOGRAFICZNYCH
ZNAJDZIECIE PAŃSTWO W NASZYM INTERNETOWYM SERWISIE POD ADRESEM
<http://www.pedagogiczna.edu.pl>**